

Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasińskiego

w ŻŁOTYM POTOKU

Żłota Kraina Pstrąga

Gmina
Janów

Janów – gmina pełna atrakcji

Jurajska gmina Janów (5,8 tysiąca mieszkańców) leży w powiecie częstochowskim, na terenie województwa śląskiego. Zajmuje ona płn.-wsch. część Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Jej powierzchnia liczy 146 km², z czego na lasy przypada 52%, a na użytki rolne 45%.

Pokaz rycerski

Pod względem administracyjnym tworzą ją 22 sołectwa, w tym Złoty Potok.

Przez gminę biegną drogi krajowe nr 46 (Częstochowa – Kielce) i droga wojewódzka nr 793 (Święta Anna – Żarki). Do Częstochowy jest stąd 20 km, Katowice – 60 km, a do Krakowa – 90 km.

Wspinaczka w Ostrężniku

Janów założył Jan Aleksander Konięcpolski w II poł. XVII w. Według historyków, prawa miejskie otrzymał on w 1696 r., po czym utracił je z woli cara w 1870 r. Była to kara za zbrojny udział jego mieszkańców w powstaniu styczniowym 1863 r. Nie jest jednak wykluczone, że lokacja miasta nastąpiła wcześniej. Za tą ostatnią hipotezę przemawia zachowany odcisk pieczęci wójta-burmistrza Janowa z 1670 r.

Środowisko naturalne gminy tworzą lasy mieszane (m.in. sosna, buk, grab i dąb), wapienne ostańce (378), jaskinie i schroniska skalne (35), źródła krasowe, stawy (22) oraz malownicza dolina rzeki Wiercicy i Pustynia Siedlecka.

Pustynia Siedlecka

Bogaty świat flory i fauny chronią cztery rezerваты przyrody oraz Park Krajobrazowy Orlich Gniazd. Przez gminę biegną liczne szlaki piesze (7), ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne (7), trasy rowerowe (4) oraz szlaki konne (3). Jej atrakcyjne tereny przyciągają również grotolazów, miłośników wspinaczki skalnej i sportów motorowych.

Zaczarowany Las

Pośród lasów i uroczych zakątków odnajdziemy wiele cennych zabytków. Większość z nich leży na terenie Złotego Potoku (→ str. 3 i 4). Do ciekawych obiektów należą także kościoły w Janowie i Żurawiu oraz tajemnicze ruiny zamku Ostrężnik.

Gmina Janów słynie z dużych, corocznych imprez plenerowych, w tym: Święta Pstraga, Jurajskiego Lata Filmowego, Pustynnego Pikniku i Dni Janowa. Prawdziwie niespodzianki dla turystów mają w swojej ofercie: Firma „Lecholand” z Piasku (Zaczarowany Las, Galeria Planet, Jurajska Karawana Konna), Stajnia „Wiking” w Złotym Potoku (przejażdżki konne) oraz Hotel „Kmicic” w Złotym Potoku (wypożyczalnia rowerów i sprzętu wodnego). Obok hotelu działa Jurajski Park Linowy. ■

PUNKTY INFORMACJI TURYSTYCZNEJ

- **Urząd Gminy w Janowie**
ul. Częstochowska 1
tel. 34 327 80 48, www.janow.pl
- **Biblioteka Gminna w Janowie**
ul. Częstochowska 1, tel. 34 366 16 09
- **Schronisko PSTM w Siedlcu**
ul. Szkolna 8, tel. 34 327 85 12

Osiedle Wały

Pierwsi ludzie w dolinie Wiercicy pojawili się ok. 80 tys. lat p.n.e. (paleolit środkowy). Ich kamienne narzędzia zostały odnalezione w Grocie Niedźwiedziej na terenie Złotego Potoku. Natomiast od VIII do XI w. istniało tutaj słowiańskie Osiedle Wały. Jego pozostałościami są wały ziemne, leżące na wzgórzu rezerwowym krajobrazowego „Parkowe”.

Jak wskazują najnowsze badania dr. Jacka Laberszeka, historyka mediewisty z Pracowni Słownika Historyczno-Geograficznego Małopolski Polskiej Akademii Nauk w Krakowie, początki

Kościół św. Jana Chrzciciela

Potoku sięgają wczesnego średniowiecza (XII w.). Jego założycielami byli rycerze herbu Szreniawa, przybyli na te ziemie z doliny rzeki Szreniawy, będącej lewym dopływem Wisły. To oni zapewne w XIII w. wzniesli i uposażyli miejscowy kościół św. Jana Chrzciciela. Później od nazwy miejscowości przyjęli nazwisko Potockich, która z czasem otrzymała przydomek Złoty (Potok Złoty), a od 2000 r. nosi nazwę Złoty Potok.

Złotopotocka gałąź rodu Szreniawców wywodziła się od Marcina (XIV w.), a ostatnimi jego członkami byli: Jan, Piotr, Serafin i Feliks (XV w.). Jedno-

cześnie od schyłku XIV w. do II połowy XV w. część tych ziem należała do rycerskiego rodu Jelitczyków herbu Jelita. W XV w. obie rodziny posiadały tutaj dwory, wieżę obronną, folwarki, karczmy i młyny. W 1477 r., po śmierci ostatniego

przedstawiciela męskiej linii Jelitczyków, całość dóbr w drodze wykupu przejęli Potoccy-Szreniawici. I tak powstał ich wielowioskowy klucz majątkowy, który przyczynił się do rozwoju miejscowych ziem. Potoccy-Szreniawici należeli wówczas do średniozamożnej szlachty i z rzadka piastowali godności w urzędach ziemskich Rzeczypospolitej.

Następnie gospodarowali tutaj Silniccy, Korycińscy i Koniecpolscy. Po nich ziemie te przeszły w ręce kurlandzkiego księcia Birona, a dalej Szaniawskich, Pruszków, Leskich, Skarżyńskich i Cypriana Pintowskiego.

W 1851 r. zadłużonego dobra Pintowskiego kupił dawny generał napoleoński, hrabia Wincenty Krasieński (1782-1858). Był on ojcem sławnego polskiego pisarza Zygmunta Krasieńskiego (1812-1859). Poeta odwiedził tutejszy dworek tylko raz, latem 1857 r. (→ str. 9). W latach 1852-1856 gen. Wincenty Krasieński wznosił obok niego neoklasycystyczny pałac.

Złoty Potok

Nostalgia przy rynku

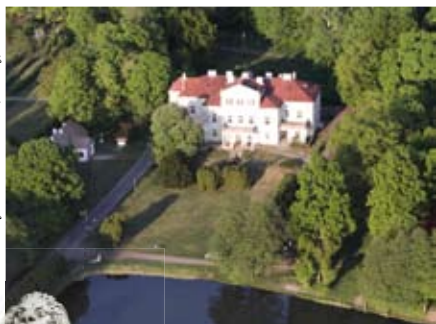
Po jego śmierci majątek otrzymał w spadku Zygmunt Krasieński. Później jego właścicielami były dzieci poety – syn Władysław, a następnie córka – Maria Beatrix Krasieńska (od 1877 r.). Po ślubie tej ostatniej z hrabią Edwardem Raczyńskim (1881 r.) złotopotocki pałac rozbudowano i otrzymał on nowy wystrój wnętrz. Wtedy też w Potoku Złotym założono słynną hodowlę ryb łososiowatych, która istnieje po dziś dzień.

Zygmunt Krasieński

Dworek-Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasieńskiego

Przyłapacz lew

Dalsze dzieje miejscowości były związane z Karolem Raczyńskim i Stefanią z Czetwertyńskich, wywodzącą się z ruskiej dynastii Rurykowiczów. Po ich ślubie w 1906 r. przebudowany pałac zyskał nowy blask. Z początkiem XX w. dobra Raczyńskich liczyły ok. 6 tys. hektarów (lasów, pól i łąk). W latach międzywojennych prowadzili oni bardzo bogate życie towarzyskie.

Jednym ze znamienitych gości pałacu był m.in. prezydent RP Ignacy Mościcki (→ str. 11). Hrabina Stefania zajmowała się także działalnością oświatowo-wychowawczą. Do jej ochrony dla dzieci w latach 1906-1907 uczęszczał przyszły wielki śpiewak, Jan Kiepura.

Po wybuchu II wojny światowej działania obronne prowadził tutaj 74 Pułk Piechoty Armii „Kraków” (3 i 4 września 1939 r.). Jednym z jego poległych żołnierzy był mjr Jan Wrzosek, szef polskiej

ekipy sportowej na olimpiadzie w Berlinie (1936 r.). Pamiątkowy obelisk ku czci majora ustawiono w miejscu wrzesniowych walk (na wzgórzu rezerwatu „Parkowe”), a jego mogiła znajduje się na jankowskim cmentarzu.

Zaraz po zakończeniu walk Niemcy zajęli pałac, a Raczyńskich wysiedlili do pobliskiego dworku. Okupanci nie czuli się tu jednak zbyt bezpiecznie, bo w okolicznych lasach działały silne oddziały partyzanckie AK, m.in.: „Ponurego”, „Basy”, „Leona”, „Losa”, „Łosia” i „Twardego”. Ten ostatni 9 listopada 1944 r. dokonał śmiałego ataku na Niemców w pobliżu Diabelskich Mostów. W potyczce zginęło jedenastu nieprzyjaciół.

W styczniu 1945 r., tuż przed wkroczeniem Rosjan, Niemcy wywieźli z pałacu najcenniejsze dzieła sztuki i sprzęty. Potem to, co zostało, padło łupem żołnierzy rosyjskich i zwykłych szabrowników.

Po wojnie na mocy dekretu o reformie rolnej PKWN z 1944 r., Raczyńscy zostali pozbawieni całego majątku, a ich ziemie rozparcelowano. Ostatni sukcesor

Pstrągarnia Raczyńskich

majątku, hrabia Karol Raczyński, zmarł w Łodzi 29.11.1946 r. Później trumnę z jego ciałem przywieziono do Potoku Złotego i złożono w podziemiach kaplicy grobowej Krasińskich kościoła św. Jana Chrzciciela.

Wystawa „Ludzie – Miejsca – Dźwięki”

Przez ostatnich kilkadziesiąt lat złotopotocki pałac kolejno był siedzibą Technikum Rolniczego, Wojewódzkiego Ośrodka Postępu Rolniczego i Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego. Teraz opuszczony pałac nadal jest własnością skarbu państwa. O jego zwrot w imieniu spadkobierców Raczyńskich ubiega się Stefan Dembiński.

Natomiast zdecydowanie więcej szczęścia miał dawny dworek Krasińskich. W latach 1985-2007 był on jednym z oddziałów Muzeum Częstochowskiego, a obecnie jest siedzibą Muzeum Regionalnego im. Zygmunta Krasińskiego. Placówkę tę od 2008 r. prowadzi Urząd Gminy w Janowie (→ str. 5). ■

Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasińskiego

Dworek i staw frydion

Po wojnie w dworku mieszkali m.in. nauczyciele Technikum Rolniczego, które działało w sąsiednim pałacu Raczyńskich. Następnie istniało tu Muzeum Biograficzne im. Zygmunta Krasińskiego, będące jednym z oddziałów Muzeum Częstochowskiego (1985-2007).

W ostatnich latach zły stan obiektu poważnie zaniepokoił władze gminy Janów. Jednak z prawnego punktu widzenia nie mogły one wydatkować pieniędzy na remont zabytku. Ostatecznie Muzeum Częstochowskie zwróciło dworek skarbowi państwa, a ten przekazał go w użytkowanie samorządowi terytorialnemu (2007 r.). Po tym fakcie gmina

Stefania i Karol Raczyński z synem Konstantym (1907 r.)

wyremontowała dworek i otworzyła w nim Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasińskiego (21.04.2008 r.). Teraz nowopowstała placówka podlega bezpośrednio UG w Janowie oraz Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2008 r. funkcję jej dyrektora objął Andrzej Kuźma.

Muzeum posiada cztery działy i zatrudnia siedmiu pracowników. Tutejsze zbiory liczą kilkaset zabytków. Wśród nich są obrazy, rzeźby, meble, fotografie i dokumenty związane z rodzinami Potockich, Krasińskich i Raczyńskich. W 2009 r. wzbożcono je m.in. o dwa raporty płk. Zygmunta Chmieleńskiego z okresu powstania styczniowego 1863 r., zbiór fotografii z lat 70. XIX w. i okresu międzywojennego oraz unikalną kronikę rodziny Raczyńskich (→ str. 11). Tego samego roku za-

kupiono także interesujące pozycje kartograficzne i ikonograficzne, związane ze Złotym Potokiem.

Złotopotockie muzeum cieszy się bardzo dużą popularnością. Każdego roku jego zbiory ogląda ponad 15 tys. osób. Poza turystami krajowymi i zagranicznymi (m.in. z Niemiec, Francji, Anglii i Węgier), przyjeżdżają tu liczne grupy dzieci i młodzieży szkolnej. Z myślą o tych ostatnich organizowane są ciekawe lekcje muzealne. Równie interesującą ofertę

Goście muzeum podczas 100-lecia OSP w Janowie i Złotym Potoku

stanowią kilkunastu warsztaty muzealne dla miłośników historii i kultury regionu. Znaczącymi wydarzeniami ostatnich lat były dwie wystawy czasowe pt. „Ludzie-Miejsca-Obyczaje” (2008 r.) i „Kronika rodzinna Raczyńskich – z życia polskiej arystokracji” (2009 r.). ■

Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasińskiego

Złoty Potok, ul. Kościuski 11
tel. 34 329 11 62 www.janow.pl

Godziny otwarcia:

Sezon letni (1.03.-31.10.)
poniedziałek: nieczynne
wtorek-sobota: 9.00-17.00
niedziela: 10.00-18.00
Sezon zimowy (1.11.-28.02.)
poniedziałek: 8.00-16.00
wtorek-piątek: 8.00-16.00
sobota-niedziela: 11.00-15.00

Wystawa stała

Opis i plan dworku – muzeum

Dworek z ok. 1829 r. leży na terenie zespołu pałacowo-parkowego (38,5 ha) w ptn. części Złotego Potoku. Tuż obok niego, nad brzegiem stawu Irydion, stoi neoklasycystyczny pałac Raczyńskich z lat 1852-1856. Otaczający je park, wg projektu Franciszka Szaniora (XIX/XX w.), tworzą m.in. klony, dęby, lipy, brzozy, tulipanowce i wiązy turkietańskie. W dworku działa obecnie Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasieńskiego (od 2008 r.)

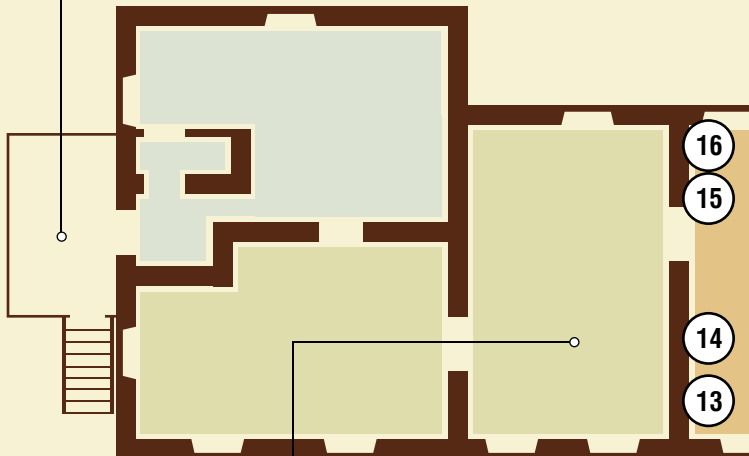
Obiekt ten w stylu klasycystycznym jest budynkiem parterowym, murowanym. Wzniesiony na planie czworoboku, posiada dziewięcioosiową elewację frontową, z krótkim skrzydłem od zachodu. W latach 60. XIX w. dobudowano do niego drewnianą werandę na kamiennej podmurówce.

Południową fasadę dworku akcentuje ganek z dwoma parami kolumn tokańskich. Jego naczółkowy dach podbity jest gontem. Wnętrza obiektu posiadają drewniane stropy belkowe.

Pierwotnie na jego poddasze gospodarcze prowadziły schody zewnętrzne. Jednak po odbudowie dworku z pożaru w 1952 r. zostały one przeniesione do sieni. ■

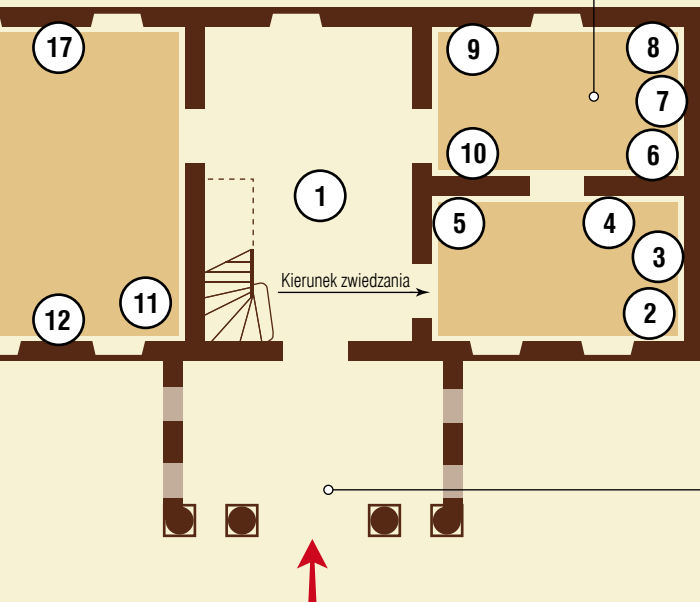
Dworek z werandą od strony pld.-zach.

Wystawa czasowa pt. „Kronika rodzinna Racyńskich – z życia polskiej arystokracji” (2009 r.)

Marmurowe popiersia Elżbiety i Zygmunta Krasińskich, portret ich dzieci oraz meble w stylu Ludwika XVI

- ① Hol muzeum - sień dworku
- ② Meble pałacowe
- ③ Portret gen. Wincentego Krasińskiego
- ④ Popiersie cesarza Karakalli
- ⑤ Piec kaflowy
- ⑥ Popiersie Zygmunta Krasińskiego
- ⑦ Portret dzieci Krasińskich
- ⑧ Popiersie Elżbiety Krasińskiej
- ⑨ Portret Elżbiety Krasińskiej
- ⑩ Portret dziecięcy Zygmunta Krasińskiego
- ⑪ Pianino marki Erard
- ⑫ ⑬ ⑭ Obrazy religijne
- ⑮ Portret Marii Czetwertyńskiej
- ⑯ Portret Stanisława Czetwertyńskiego
- ⑰ Portret Elżbiety Krasińskiej

- wystawa stała
- wystawy zmienne
- pomieszczenia administracyjne

Ganek dworku

Zwiedzanie muzeum

Dworek od strony południowej

① Hol muzeum – sień dworu

W holu muzeum prezentowane są m.in. zdjęcia z polowań, trofea myśliwskie i bogato rzeźbiona ława z ciemnego drewna.

Hol muzeum

Tutaj też znajduje się kasa biletowa oraz stoisko z pamiątkami i wydawnictwami o tematyce jurajskiej (albumy, książki, foldery, pocztówki itd.). Po lewej stronie sieni widzimy drewniane schody, prowadzące na poddasze dworku.

② Meble pałacowe

W pierwszej sali prezentowane są najstarsze meble z poł. XIX w. Wśród nich znajdują się dwie serwantki (wypełnione bibelotami Krasińskich) i stolik intarsjowany. W następnych salach spotkamy XX-wieczne meble pałacowe, w stylu Ludwika XVI.

Pałacowe meble i filizanka Krasińskich

③ Portret gen. Wincentego Krasińskiego

Hrabia gen. Wincenty Krasiński (1782-1858) herbu Ślepowron był ojcem wielkiego polskiego poety i dramatopisarza Zygmunta Krasińskiego. Podczas wojen napoleońskich, dowodził m.in. Pierwszym Pułkiem Szwoleżerów-Lansjerów Gwardii Cesarskiej (1807 r.). Brał udział w bitwach pod Wagram i Berezyną. Był namiestnikiem Królestwa Polskiego (1855-1856). Portret z XIX w. (nieznanego autora) przedstawia generała w stroju kawalera zakonu maltańskiego.

④ Popiersie cesarza Karakalli

Marcus Aurelius Karakalla (ur. 4 kwietnia 188 r. n.e.) był synem cesarza rzymskiego Septymiusza Sewera. Po śmierci ojca i zabójstwie brata pełnił urząd cesarza w latach 212-217. W akcie zemsty kazał ściąć toporem sławnego prawnika Aemiliusa Papinianusa, gdy ten odmówił napisania wyroku uzasadniającego bratobójstwo. W 217 r. n.e. poniósł śmierć z ręki dowódcy własnych pretorianów. Odlew popiersia z brązu (nieznanego autora) pochodzi z końca XVIII lub pocz. XIX w.

⑤ **Piec herbowy**

Ten XIX-wieczny piec, zwany herbowym, został przeniesiony do Złotego Potoku z dworku Potockich w Morskowie. Jego kafle zdobi kilkadziesiąt średniowiecznych herbów rycerskich, m.in. Topór, Bęty, Trąby, Korczak, Nałęcz i Ostoję. W dolnym rzędzie znajduje się też herb rycerski przedstawiający krzyż równoramienny, tzw. swastykę. Krzyż ten pochodzi z Indii, a jego nazwa powstała z połączenia dwóch słów: Su – dobrze i Asti – jest. Symbol lewostronniej swastyki nosił m.in. herb Borejko.

⑥ **Popiersie Zygmunta Kasińskiego**

Zygmunt Kasiński (1812–1859), obok Adama Mickiewicza i Juliusza Słowackiego uważany jest za jednego z największych poetów polskiego romantyzmu (m.in. „Nie-Boska komedia” i „Irydion”). Jego rodzicami byli gen. Wincenty Kasiński i Maria z Radziwiłłów Kasińska. W 1827 r. ukończył liceum warszawskie. Następnie studiował prawo na Uniwersytecie Warszawskim. Studia przerwał w 1829 r., po czym wyjechał do Szwajcarii. Od tego czasu stale jeździł po Europie, mieszkając w Niemczech, Francji, Włoszech i Szwajcarii.

Bywał też na ziemiach polskich, zatrzymując się w Opinogórze (siedzibie rodowej Kasińskich), Warszawie, Krakowie i Częstochowie. Jego żoną była Elżbieta z Branickich, z którą miał czworo dzieci. W złotopotockim dworku swego ojca gościł tylko raz, latem 1857 r. (29.07.–22.09.). To wtedy zmarła tu jego czteroletnia córka, Elżbieta (12 września). Dziecię dni później opuścił kraj i już nigdy do niego nie wrócił. Zygmunt Kasiński zmarł w Paryżu 23 lutego 1859 r. Po śmierci jego ciało złożono w krypcie opinogórskiego kościoła. W pobliskim pałacu Kasińskich działa obecnie Muzeum Romantyzmu. Autorem marmurowego popiersia z 1856 r. jest włoski rzeźbiarz Pietro Tenerani (1798–1869).

⑦ **Portret dzieci Kasińskich**

Na portrecie widnieją dzieci Kasińskich, od lewej: Elżbieta, Maria, Zygmunt i Władysław. Elżbieta w wieku czterech lat zmarła podczas pobytu całej rodziny na terenie Potoku w dniu 12.09.1857 r. Przyczyną jej śmierci było uduszenie z powodu wrzodu gardła, którego nie potrafił usunąć miejscowy lekarz. Autorem portretu z poł. XIX w. jest niemiecki malarz Franz Xaver Winterhalter (1805–1873).

⑧ **Popiersie Elżbiety Kasińskiej**

Elżbieta Kasińska (1820–1876) z domu Branicka była wnuczką gen. Stanisława Szczęsnego Potockiego. Kobieta ta słynęła z wielkiej urody i zamiłowania do malarstwa. W 1843 r. poślubiła Zygmunta Kasińskiego i miała z nim czworo dzieci. Związek ten nie należał do szczęśliwych, czego przyczyną był wieloletni romans poety z Delfiną Potocką. Autorem marmurowego popiersia Elżbiety Kasińskiej z II poł. XIX w. jest polski rzeźbiarz Henryk Stattler.

⑨ **Portret Elżbiety Kasińskiej**

Elżbieta Kasińska, nazywana w domu Eliza, była o osiem lat młodsza od Zygmunta Kasińskiego. Małżeństwo poety z Elżbietą zostało zawarte pod naciskiem gen. Wincentego Kasińskiego. Zygmunt spotkał się z nią przed ślubem tylko trzy razy. W liście do przyjaciela, Adama Soltana, z 1838 r. tak opisywał swoje wrażenia: *Jej piękność żadnej żądzy nie obudziła we mnie (...) pełna świeżości była dla mnie niczym*. Autorem portretu Elżbiety z poł. XIX w. jest niemiecki malarz Franz Xaver Winterhalter (1805–1873).

Zwiedzanie muzeum

10 Portret dziecięcy Zygmunta Krasieńskiego

Przedstawia on Zygmunta Krasieńskiego w wieku czterech lat. Ten wielki poeta urodził się w Paryżu 19 lutego 1812 r., a jego ojcem chrzestnym był cesarz Francuzów, Napoleon I Bonaparte. Autorem portretu z 1819 r. jest Louis Rene Le-tronne (1790-1842).

11 Pianino marki Erard

Pianino z I poł. XIX w. zakupił w Paryżu Zygmunt Krasieński. Ozdobione herbem Potockich - Pilawa miało być prezentem dla Delfiny Potockiej. Podobno w wyborze tego instrumentu o kontraltowym tonie uczestniczył sam Fryderyk Chopin.

*Elżbieta i Zygmunt Krasieński
- inscenizacja historyczna (2008 r.)*

12 Obraz religijny

Ten XVIII-wieczny obraz (nieznanego autora) przedstawia „Męczeństwo św. Pelagii z Tarsu”, która poniosła śmierć za rządów cesarza Dioklecjana na terenie Azji Mniejszej (III w. n.e.).

13 Obraz religijny

Obraz przedstawiający „Zwycięstwo Eucharystii nad bałwochwalstwem” pochodzi z XVIII w. Jego autor jest nieznany.

*Obrazy religijne (nr 13 i 14) oraz meble
w stylu Ludwika XVI*

14 Obraz religijny

Przedstawia on jedną ze scen biblijnych. Autor obrazu z XVIII w. jest nieznany.

15 Portret Marii z Broel Platerów Światopełk Czetwertyńskiej

W 1906 r. nowy właściciel dóbr złotopotockich, Karol Raczyński, poślubił księżnę Stefanię Czetwertyńską. Jej ród wywodził się ze sławnej ruskiej dynastii Rurykowiczów. Obraz ten, pochodzący z początku XX w., przedstawia matkę

Stefanii - księżnę Marię Czetwertyńską. Jego autorem jest Mojżesz Leibowski (1876-1942).

16 Portret Stanisława Światopełk Czetwertyńskiego

Na obrazie z 1905 r. widnieje postać Stanisława Światopełk Czetwertyńskiego - ojca Stefanii Raczyńskiej. Jego autorem jest Mojżesz Leibowski (1876-1942).

17 Portret Elżbiety Krasieńskiej

Elżbieta Krasieńska głęboko przeżywała wieloletni romans Zygmunta z Delfiną Potocką. Trwał on niemal aż do śmierci poety. Jednocześnie obie kobiety zachowywały pozory wielkiej przyjaźni. Autorem XIX-wiecznego portretu Elżbiety jest nieznany malarz. ■

Kronika rodziny Raczyńskich

Pałac Raczyńskich

W czerwcu 2009 r. jeden z największych polskich domów aukcyjnych wystawił na licytacji w Warszawie przedwojenną kronikę Raczyńskich oraz zbiór fotografii członków tej rodziny. Szczęśliwym zrządzeniem losu o licytacji dowiedział się dyrektor złotopotockiego muzeum, Andrzej Kuźma, który wziął w niej udział i „przebił” dwóch pozostałych konkurentów.

Dzięki temu zbiory muzeum powiększyły się o wspomnianą kronikę oraz 44 fotografie. Najstarsze z nich wykonano w latach 70. XIX w. Natomiast pozostałe pochodzą z okresu międzywojennego (do 1936 r.) i noszą sygnatury renomowanych atelier europejskich. Na ich odwrotach widnieją dokładne opisy.

Edward Raczyński

Kronika rodziny Raczyńskich z lat 1929–1936 nie ma charakteru księgi pamiątkowej, jakie prowadzono wtedy w rezydencjach polskiej arystokracji. Jest ona zbiorem wycinków prasowych, zdjęć i druków okazjonalnych, dokumentujących najważniejsze wydarzenia z życia Raczyńskich w przedwojennej Polsce.

Na jej kilkudziesięciu stronach widnieją m.in. wklejone zaproszenia z okazji ślubów, chrzcin i rautów oraz stosowne odpowiedzi Raczyńskich pod postacią ręcznie pisanych liścików. Przez kronikę przewijają się nazwiska wielkich mężów stanu, w tym prezydenta RP, Ignacego Mościckiego, oraz przedstawicieli europejskich dworów królewskich.

Dowiemy się z niej o herbatkach, na które pani prezydentowa Mościcka zapraszała do Zamku Królewskiego w Warszawie Stefanię Raczyńską, i co podawano do stołu podczas oficjalnych przyjęć w Potoku Złotym.

W kronice znajdziemy również podziękowania dla Karola Raczyńskiego, który w latach 1921–23 i 1928–35 pełnił funkcję prezesa Automobilkłuby Polskiego. Był on właścicielem pierwszego auta na ziemiach polskich, francuskiego trójkołowca De Dion Bouton (1897 r.). Rok później, w Belgii ustanowił na nim rekord trasy Liège-Maestricht.

Zawartość kroniki jest świadectwem sympatii politycznych rodziny Raczyńskich oraz wiernym odbiciem ich codziennego życia. Dla historyków taki dokument to bezcenne źródło informacji. ■

Karol Raczyński (ok. 1914 r.)

Stefania Raczyńska (1895 r.)

Otwarcie wystawy „Kronika rodzinna Raczyńskich – z życia polskiej arystokracji” (2009 r.)

1. Kościół św. Bartłomieja
2. „Lecholand” (m.in. Zaczarowany Las)
3. Cmentarz żydowski
4. Kościół Niepokalanego Poczęcia NMP
5. Stajnia „Wiking”
6. Muzeum Regionalne im. Zygmunta Krasińskiego
7. Staw Irydion
8. Pałac Raczyńskich
9. Kapliczka św. Brata Alberta Chmielowskiego
10. Kościół św. Jana Chrzciciela
11. Staw Amerykan

12. Pustynia Siedlecka
13. Jaskinia Na Dupce
14. Grota Niedźwiedzia
15. Źródła Zdarzeń
16. Obelisk mjr. Wrzóska
17. Młyn Kołaczew
18. Staw Nocy Letniej

19. Pstrągarnia Raczyńskich
20. Stawy „Czarny” i „Zygmunt”
21. Brama Twardowskiego
22. Źródła Elżbiety
23. Źródła Zygmunta
24. Osiedle Wały

25. Skala z Krzyżem
26. Kamieniołom Warszawski
27. Diabelskie Mosty
28. Jaskinia Ostreżnicka
29. Źródło Okresowe
30. Ruiny zamku Ostreżnik
31. Dworek w Bystrzanowicach-Dworze

WYDAWCA:

40-319 Katowice, Pogodna 2
tel. 32 205 90 01, www.alatus.net.pl

REDAKCJA I TEKSTY:

Jerzy Pleszyński

KONSULTACJA REDAKCYJNA:

Andrzej Kuźma

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

Agata Derbisz i Agnieszka Ples-Miska

ZDJĘCIA:

Jerzy Pleszyński, UG Janów
i archiwum muzeum

Copyright by ALATUS
Katowice 2010

ISBN 978-83-60503-64-5